

Bedre beskyttelse af Nordsøen gavner både havet og mennesker

Forfatter: Mads Christoffersen, Chefbiolog i Tænk tanken Hav

Avis: Nordjyske Stiftstidende

Udgivelsesdato: 28. marts 2026

- Havbunden har mistet sin struktur og stabilitet med konsekvenser for de arter og økosystemer, der er afhængige af en intakt havbund, skriver Mads Christoffersen. Foto: Frank Lohmann Photography

Når man står ved kysten ud til Skagerrak og kigger ud over havet, så ligner det sig selv. Havet har på overfladen lignet sig selv i årtusinder. En følelse af et uendeligt hav, ofte med krusninger og store bølger, sat i gang af vestenvinden, der mere er reglen end undtagelsen her.

Livet i Nordsøen

Men havet rummer meget mere end en flot overflade – det indeholder også en masse liv. Store stimer af sild og makrel lever på åbent hav og er meget vigtige i dette økosystem i de frie vandmasser. De spiser bittesmå plankton - og sild og makrel bliver selv spist af større rovdyr som torsk, tun, sæler, fugle og mennesker. Dermed overfører de energi og biomasse op igennem økosystemet.

Og så er der havbunden. I Nordsøen, som Skagerrak er en del af, fandtes der tidligere en meget varieret havbund. Store muslinge- og østersbanker, kæmpe arealer med sandbund og store stenrev.

Alle disse forskellige havbunde er hver især vigtige for havets forskellige dyr og planter. F.eks. bruger mange mindre fisk skaldyrsbankerne til at gemme sig for fjender og til at finde føde. Snegle og forskellige orme bor i og på sandbunden, hvor også vores mange

forskellige fladfisk lever af de øvrige dyr, der bor her. Stenrevene er vigtige for mange forskellige fisk og fungerer ofte som oaser på havbunden. Både store og mindre fisk bruger stenene som skjul, læ og til at finde føde.

Kort sagt. Nordsøen er et unikt havområde, hvor dyr og planter lever og skaber et komplekst, men også skrøbeligt økosystem.

Menneskelig påvirkning

Der findes i dag, mange steder, mindre og anderledes liv, end der gjorde tidligere. Flere af de sten, der udgjorde de vigtige stenrev, ligger nu på land, fisket op igennem tiden, og brugt til moler, og fundamenter til kirker og andre byggerier

(<https://www.aqua.dtu.dk/nyheder/nyhed?id=a2cf2c19-4899-453d-93d6-ea9ff68bf8a7>). Stenene er væk med det tab til følge, at stenene ikke udgør de, for Nordsøens økosystem, så vigtige stenrev mere.

Der bliver stadig gravet og suget sand og grus op flere steder i Nordsøen uden tanke på den store betydning, det har for de dyr og planter, der lever her. En lang række fisk bruger disse områder som gyde- og opvækstområder til æg, larver og småfisk. Når havbunden ændres, fjernes de områder.

Derudover er Nordsøen igennem århundreder blevet fisket intenst med bundslæbende redskaber. Det har bidraget til store fangster til gavn for os mennesker. Men bundtrawl har også ændret og omformet havbunden markant i Nordsøen. Havbunden har mistet sin struktur og stabilitet – med konsekvenser for de arter og økosystemer, der er afhængige af en intakt havbund. Samtidig er muslinge- og østersbanker er mange steder helt forsvundet eller kraftigt reduceret, og den øvrige havbund er flere steder omformet og mere ensartet. Det har konsekvenser for de arter og økosystemer, der er afhængige af en varieret og intakt havbund.

Bedre beskyttelse af havet

I Nordsøen er der allerede udpeget såkaldt beskyttede områder. Disse områder er dog uden reel beskyttelse for livet i havet. Derfor bør Danmark etablere 30% reelt beskyttede områder, samt store trawlfri områder, også i Nordsøen. I disse områder bør fiskeri med bundslæbende redskaber, klapning, råstofindvinding af sand og grus og ny infrastruktur ikke tillades. 10% af disse områder bør beskyttes endnu strengere, så havet stort set er urørt her.

Der bør også sikres et højere fokus på anvendelse af miljømæssigt bæredygtige løsninger i fiskeriet, så der i 2040 er en ny generation af aktive fiskeredskaber, som har langt mindre bundpåvirkning, bifangst og CO2 udledning. Og så bør der udpeges og etableres zoner til erhvervsfiskeri senest i 2030. Det vil kunne afhjælpe konflikterne mellem naturbeskyttelse og fiskeri.

Beskyttede områder giver havnaturen ro

Når sårbare havområder får ro fra intensiv menneskelig aktivitet, og naturen samtidig genoprettes med f.eks. stenrev og muslingebanker, kan økosystemer, levesteder og fiskebestande styrkes - og øge havets robusthed over for de voksende klimaforandringer.

Hvis Danmark lykkes med reelt at beskytte havnaturen de rigtige steder, så vil naturen kvittere positivt. Internationale forbilleder, fra eks. Sverige, Norge og England, viser, at reelt beskyttede havområder ikke blot bevarer naturen – de kan aktivt styrke økosystemer, genoprette fiskebestande og dermed skabe mere bæredygtige fiskerier.

Hvis Danmark lykkes med disse tiltag, kan Nordsøen igen blive et levende og flot hav - ikke kun på havoverfladen, men også under.